

VILDANDEN

PEDAGOGISK STUDIEMATERIELL FOR 10. TRINN OG VIDEREGÅENDE SKOLE

Av Henrik Ibsen

NATIONAL
THEATRET

Studiemateriell

VILDANDEN

Studiematerialet til *Vildanden* er utviklet for elever og lærere, for å løfte teateropplevelsen og dykke ned i teaterstykket. Bruk teater som en del av skolearbeidet!

Studiematerialet er delt inn i **forarbeid før forestillingen** og **etterarbeid etter teaterbesøket**. Gjennom varierte oppgaver, som passer for flere ulike fag i skolen, kan dere bli bedre kjent med Ibsens berømte skuespill *Vildanden*, rollekarakter og tematikk.

Vi anbefaler både for- og etterarbeid, for at elevene skal få mest ut av teateropplevelsen. Studiematerialet fungerer også fint for de klassene som jobber med stykket på skolen, men som ikke skal på teaterforestilling.

Studiematerialet passer best for 10.trinn og videregående opplæring, og møter kompetansemål fra Læreplanen for norsk, KRLE, samfunnsfag, drama, psykologi. Les mer om dette på s.20

Forarbeidet gir elevene noen fordeler før de kommer til teatret. Skoleklassen kommer forberedt, de har fått med seg noen verktøy som kan hjelpe dem til å forstå stykket. Det er alltid gøy å gjenkjenne handling, replikker og roller, det kan bidra til å få en større teateropplevelse.

Tilbake på skolebenken kan skoleklassen ved hjelp av **etterarbeidet** reflektere over hva de har opplevd, den estetiske teateropplevelse, regikonsept og tolkning av stykket og hvordan det var å være publikummer. Svarte det til forventningene? Hva var nytt? Hvilke virkemidler ble tatt i bruk? Målet for studiematerialet er å få eleven til å reflektere og vurdere kritisk. Som Ibsen sa det selv: «Jeg spørger kun, mitt kall er ei at svare.»

Hvordan bruker du studiematerialet?

- Studiematerialet består av handlingsresyme, familietre, refleksjonsoppgaver, skriftlige oppgaver og estetiske øvelser delt inn i to deler **forarbeid** og **etterarbeid**. Helt til slutt finner du tre manusutdrag, scenehenvisning og vedlegg om læreplan.
- Studiematerialet kan brukes i flere fag, som norsk, samfunnsfag, KRLE, samt valgfaget sal og scene på ungdomstrinnet, og i enkelte programfag i videregående opplæring, som psykologi og politikk, individ og samfunn. Se vedlegg.
- Til dramaoppgavene trengs ingen forkunnskaper i drama eller teater, verken av lærer eller elever. Dramaoppgavene kan utføres i et vanlig klasserom.
- Studiematerialet kan fint brukes utenfor skolesituasjonen, til deg som skal se forestillingen sammen med en niese, bror eller datter, ja til alle som ønsker å grave dypere i Ibsens mangfoldige stykke.

Inngang til *Vildanden*

HANDLINGEN I *VILDANDEN*:

Studér familietreet på neste side. Familien Ekdal, Hedvig 14 år, mor Gina og far Hjalmar, lever av fotografering, og bor i en liten loftsleilighet. Her er det også et mørkeloft, der det bor en skadeskutt villand og noen andre dyr. Sammen med dem bor også Hjalmars far gamle Ekdal, som har vært fengslet for en økonomisk forbrytelse som grosserer Werle stod bak. Gina har tidligere arbeidet hos grosserer Werle som hushjelp. Hos Ekdals leier også Dr. Relling og Molvik et rom.

Hjalmars kamerat Gregers Werle er tilbake i byen etter mange år alene i fjellet. Han mistenker at hans rike far, grosserer Werle, har hatt et forhold til Gina. Det blir hans mål i livet å få sannheten frem. Dr. Relling derimot, mener at «tar du livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, tar du lykken fra ham med det samme.»

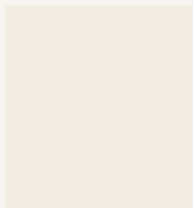
Den skadeskutte villanden som bor på mørkeloftet, er det Gregers' far, grosserer Werle, som har fanget, og gitt til familien Ekdal. Hedvig kaller vildanden sin. Hun begynner å bli blind og har derfor sluttet på skolen. På en måte en vildanden hennes eneste venn, der hun lever ensom blant alle de voksne.

ROLLEKARAKTERER I *VILDANDEN* – «FAMILIETRE»

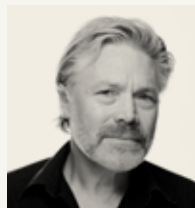
FAMILIEN WERLE

**GREGERS
WERLE**
Spilt av
Erland
Bakker

FRU WERLE
Kun omtalt i
teaterstykket

GROSSERER WERLE
Spilt av Kim Haugen

JOBBER HOS WERLE

**FRU
SØRBY**
Spilt av
Anne
Krigsvoll

FAMILIEN EKDAL

HEDVIG
Spilt av
Helene
Naustdal
Bergsholm

GINA EKDAL
Spilt av Tone Mostrøm

HJALMAR EKDAL
Spilt av Trond Espen Seim

**GAMLE
EKDAL**
Spilt av
Bjørn
Skagestad

BOR HOS EKDAL

DR. RELLING
Spilt av Håkon Ramstad

MOLVIK
Spilt av Bernhard Arnø

FORESTILLINGEN ER LAGET AV:

Regissør: _____ Hanne Tømte
Scenograf og kostymedesigner: _____ Nora Furuholmen
Lysdesigner: _____ Øyvind Wangensteen
Musikalsk ansvarlig: _____ Per Christian Revholt
Maskør: _____ Hege Ramstad
Dramaturg: _____ Oda Radoor

Forarbeid

1. DRAMATIKEREN HENRIK IBSEN

Søk opp: www.ibsen.uio.no
www.nb.no/forskning/ibsen

- A. Hvilke litterære perioder kan Ibsen knyttes til?
- B. Hvorfor tror du Ibsens stykker fremdeles spilles over hele verden i dag?
- C. Når ble *Vildanden* skrevet og første gang spilt? Hvordan ble stykket tatt imot?
- D. Noen av de litterære virkemidlene Ibsen er kjent for å bruke er retrospektiv teknikk, undertekst og symbolbruk. Forklar disse begrepene.
- E. Ibsens stykker kalles ofte for klassikere. Hva skal til for at et litterært verk kan kalles en «klassiker»?

2. Språk, sjanger og litterære virkemidler

- A. Les manusutdrag 1: «Far kommer hjem.»
 - Sammenlign manusutdraget fra starten av akt 2 og som Nationaltheatret har bearbeidet med den originale versjonen fra 1884 her (les fra annen akt) www.ibsen.uio.no/DRVIT_Vi%7CViht.xhtml
 - Hvorfor bearbeides eldre bøker og skuespill til nyere språk? Finn fordeler og ulemper med slike oversettelser.
 - *Vildanden* skifter mellom det tragiske og komiske. Hva kjennetegner en tragedie og en komedie? Finn komiske og tragiske trekk i manusutdrag 1.
- B. Les manusutdrag 2: «Mørkeloftet.»

Vildanden blir ofte kalt et symboldrama.

 - Hva eller hvem tror du vildanden på mørkeloftet er et symbol på?
 - Hva mener Gregers med at han vil være en hund?
 - Hva kan mørkeloftet være symbol på?
 - Senere i stykket sier Gregers til Hjalmar at «han har noe av vildanden i seg.» Hvorfor tror du stykket heter *Vildanden*?
 - Familien Ekdal driver med fotografi og retusjering av bilder. Hvilken symbolsk betydning kan dette ha i stykket?

3. FAMILIEFORHOLD

- A. Les manusutdrag 3: «Hedvig.»
– Hvordan synes du forholdet er mellom foreldre og barn, mellom moren Gina og faren Hjalmar og Hedvig?
- B. Hedvig har sluttet på skolen fordi hun snart blir blind, men uten å vite det selv.
– Hva synes du om at foreldrene hennes ikke forteller sannheten for å skåne henne?
- C. Dr. Relling sier senere i stykket: «*Tar du livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, tar du lykken fra det med det samme*»
– Hva mener han med det? Varer sannheten alltid lengst?
– Har du eksempler fra ditt eget liv/erfaringer, der du har fortalt en hvit løgn for å beskytte deg selv eller andre?
- D. Spill dialogen. Del dere i grupper med fire personer i hver gruppe. Fordel rollene. Print ut manusutdraget, slik at alle på gruppen har vært sitt manus. Spill gjennom flere ganger.
- E. Spill underteksten. Hva er det karakterene egentlig mener når de snakker sammen; kan de mene noe annet enn det de sier? Ibsen benyttet seg av undertekst i sine skuespill. Dette kan gi rollen større dybde og kompleksitet. Undertekst finner vi ikke bare på scenen, men også overalt i livet. Ofte unngår vi å si det vi mener, slik som det virkelig er.

Spill dialogen, men denne gangen i tillegg til de fire rollene får ytterligere to utdelt to nye roller: «Undertekst Gina» og «Undertekst Hedvig» Underveis mens scenen spilles ut, kan disse to nye rollene avbryte og si høyt hva de tror underteksten er - det de tror Gina og Hedvig *egentlig* tenker. Husk å ikke del for mye, det har mer effekt når hemmelighetene røpes i små doser.

4. IBSENS SCENEHENVISNINGER

Henrik Ibsen var svært opptatt av hvordan scenerommet skulle se ut i stykkene hans, og i hvert av hans skuespill kan du lese detaljert om hvordan han la føringer for det visuelle uttrykket og scenografi.

Les scenehenviingen (se vedlegg) til *Vildanden*, om Werle og Ekdals hjem. Tegn ut begge scenehenviingene og sammenligne dem med hverandre. Hva sier hjemmene om menneskene som bor i dem?

Etterarbeid

1. KAHOOT OM VILDANDEN

<https://play.kahoot.it/v2/?quizId=28126944-6ec7-4231-a0fd-e87b24be52aa>

2. SELVMORD

- A. Hvem er skyld i Hedvigs død? Hvorfor mener du det?
- B. Skriv Hedvigs dagbok, der hun sitter alene og reflekterer mot slutten av stykket. –Hvilke tanker og følelser har hun? Er hun forvirret eller klar? Er hun trist eller sint, eller ingen av delene?
- C. Se de første seks minutter av introen til NRK-serien *Innafor* om selvmord på instagram (*Vi advarer mot sterkt innhold om selvmord og selvskading*) [tv.nrk.no/serie/innafor/2019/MDDP12100619/avspiller](https://www.tiktok.com/@innaforserie/video/6881210061900000000)

Hva er det som får tenåringer på Hedvigs alder til ikke å se en annen utvei enn å ta sitt eget liv? Med utgangspunkt i Hedvig:

Hva kunne hjulpet henne til å finne mening og løsning på konfliktene hun står i?

3. KONTRASTER

Gå til Nationaltheatrets nettside, les intervjuet med skuespiller Kim Haugen:

www.nationaltheatret.no/forestillinger/vildanden/bakgrunnsartikkel.vildanden/

- A. Hvorfor tror dere at Ibsen blander det komiske inn i et stykke som ender så tragisk?
- B. Studér familietreet (vedlegg). Hvordan skal det egentlig se ut, slik det blir avslørt på slutten av stykket? Hvem er foreldre til hvem? Hvem er søsken? Tegn opp.
- C. Kontraster brukes hyppig i *Vildanden* som litterært virkemiddel. Et nytt eksempel kan være Hjalmar eller Gregers' tilnærming til livet; Hjalmar vil bare være lykkelig og ha det bra, mens Gregers vil at alt skal være sant og ekte. La en liste over alle kontrastene du kommer på fra forestillingen:

Komisk/tragisk

Gregers/Hjalmar

Barn/voksen

4. INDRE MONOLOG

- A. Del klassen i 4 grupper. Gruppene får tildelt enten Gregers, Hjalmar, Gina eller grosserer Werle. Elevene i gruppene skriver hver sin individuelle tekst med overskrift «(rolleavnets) indre monolog.» (Skriv om lag én A4-side.)

Du skriver som om du var rollen, og skriver det du tenker. Her finnes ingen fasit. Du skriver ned det du ser for deg at rollekarakteren bærer på av tanker, undring, tvil, håp og følelser i stykkets siste scene like før Hedvig dør. Er han/hun glad/lettet eller urolig? Finnes det anger eller skam knyttet til alt som har skjedd frem til nå? Har han/hun fått noen aha-opplevelser? Hva tenker han/hun om de andre karakterene?

- B. Bland elevgruppene slik at hver av rollekarakterene er representert i hver gruppe. Les opp de indre monologene for hverandre i gruppen, eller fremfør for klassen.

5. SKRIV EN TEATERANMELDELSE

Beskriv stykkets handling – husk det skal være kort og ikke detaljert, bare for å gi en oversikt over hva som foregår.

- Hvem er hovedkarakteren i stykket? Begrunn svaret.
- Hvilke temaer dreier stykket seg rundt? Hva er den drivende hovedkonflikten?
- Hva tenker du rundt valg av:
 - Spillestil
 - Musikkbruk
 - Kostymer
 - Lysdesign
 - Scenografi og rekvisitter (Bruk skissen fra Forarbeid oppgave 4)

Hvordan forholder skuespillerne seg til publikum og den store Hovedscenen?

Manusutdrag 1

«Far kommer hjem»

Gina (*kaster sytøyet og reiser seg*). Nei men, Hjalmar, er du hjemme allerede!

Hedvig (*samtidig, springer opp*). Kommer du nå!

Hjalmar (*setter hatten fra seg*). Ja, nå gikk nok de fleste.

Hedvig Så tidlig?

Hjalmar Ja, det var jo et middagsselskap. (*vil trekke ytterfrakken av.*)

(**Gina** La meg hjelpe deg.)

(**Hedvig** Jeg også.)

(De trekker av ham; Gina henger den opp på bakveggen.)

Hedvig Var der mange der, pappa?

Hjalmar Å nei, ikke så mange. Vi var en 12–14 personer til bords.

Gina Fikk du snakket med alle sammen?

Hjalmar Ja, litt; men det var særlig Gregers som la beslag på meg.

Gina Er Gregers like stygg ennå?

Hjalmar Han ser jo ikke videre godt ut. – Er ikke den gamle kommet hjem?

Hedvig Jo, bestefar sitter inne og skriver.

Hjalmar Sa han noe?

Gina Nei, hva skulle han si?

Hjalmar Nevnte han ikke noe om –? Jeg går inn til ham.

Gina Nei, nei, –

Hjalmar Hvorfor ikke? Sa han at han ikke ville se meg?

Gina Han vil ikke ha *noen* inn i kveld –

Hedvig (*gjør tegn*) Hm – hm!

Gina (*merker det ikke*) – han har vært her og hentet seg varmt vann –

Hjalmar Aha, sitter han og –?

Gina Ja, han gjør nok det.

Hjalmar Herregud, – stakkars far –! Ja, la ham bare sitte.

(Gamle Ekdal, i husfrakke og med tent tobakkspipe, kommer fra sitt værelse.)

Ekdal Kommet hjem?

Hjalmar Jeg kom nå nettopp.

Ekdal Du så meg nok ikke, du?

Hjalmar Nei; men de sa at du var gått igjennom –; og så ville jeg slå følge.

Ekdal Hm, snilt av deg, Hjalmar.

Hedvig Sang de, pappa? Eller leste de opp noe?

Hjalmar Nei, de bare vrøvlet. Så ville de ha *meg* til å lese; men det fikk de meg ikke til.

Ekdal Fikk de deg ikke til det, du?

Gina Det kunne du da ha gjort.

Hjalmar Hvorfor skal alltid jeg sørge for underholdningen, når jeg er ute en gang iblant. (La de andre anstrenge seg.) De fyrene går fra den ene middagen til den andre og spiser og drikker dag ut og dag inn. La dem gjøre nytte for all den gode maten de får.

Gina Men det sa du vel ikke?

Hjalmar (*nynner*). Hå-hå-hå; de fikk høre litt av hvert.

Ekdal Sa du det til dem!

Hjalmar Det er ikke fritt for det. (*henkastende*.) Siden kom vi i en liten disputt om tokaiervin.

Ekdal Tokaiervin, du? Det er en fin vin, det.

Hjalmar (*stanser*). Den *kan* være fin. Men ikke alle årgangene er like fine; det kommer an på hvor mye solskinn druene har fått.

Gina Nei, du vet da alt også, du, Hjalmar.

Ekdal Og det ble det disputt om?

Hjalmar De prøvde seg; men så fikk de beskjed om at det er det samme med rike herrer. Av dem var heller ikke alle årganger like fine.

Gina Nei, hva du kan finne på!

Ekdal He-he! Og det fikk de servert?

Hjalmar Rett opp i øynene fikk de det.

Ekdal Du, Gina, han sa det rett opp i øynene på dem.

Gina Nei, tenk, rett opp i øynene.

Hjalmar Ja, men ikke snakk noe om det. Sånt snakker man ikke om. Det var jo i all vennskapelighet.

Ekdal. Men rett opp i øynene –

Hedvig (*innsmigrende*). Så morsomt det er å se deg i dress. Du kler dress, pappa!

Hjalmar Ja, synes du ikke det? Og denne sitter jo upåklagelig. Nesten som om den var sydd til meg; – litt trang i armhulene kanskje –; hjelp meg, Hedvig. (*trekker kjolen av.*) Jeg tar på jakken i stedet for. Hvor har du jakken, Gina!

Gina Her er den.

Hjalmar Sånn! Husk at Molvik må få tilbake dressen i morgen tidlig.

Gina (*legger den hen*). Det skal jeg nok.

Hjalmar (*strekker seg*). Ah, det føles litt mer hjemlig. Og en sånn løs og ledig jakke passer også bedre til meg. Synes du ikke det, Hedvig?

Hedvig Jo, pappa!

Hjalmar Når jeg slår halstørkleet ut i et par flagrende ender –; se her! Hva?

Hedvig (*litt etter, trekker ham i jakken*). Pappa!

Hjalmar Hva er det?

Hedvig Du vet hva det er.

Hjalmar Nei det vet jeg ikke, nei.

Hedvig (*ler og klynker*). Jo; ikke plag meg lenger!

Hjalmar Men hva er det da?

Hedvig (*rusker i ham*). Å; få det, pappa! Du vet jo alt det du lovte meg.

Hjalmar. Å – nei tenk at jeg skulle glemme det!

Hedvig Nei, du bare lurer meg! Å, det er slemt! Hvor har du det?

Hjalmar Jo så sannelig glemte jeg det. Men vent litt! Jeg har noe annet til deg, Hedvig. (*går hen og søker i kjolelommene.*)

(Hedvig (*hopper og klapper i hendene*). Å mamma!)

Gina Ser du; når du bare venter, så –

Hjalmar (*med et papir*). Se, her har vi den.

Hedvig Det er jo bare et papir.

Hjalmar Det er menyen. Her står det «Meny».

Hedvig Har du ikke noe annet?

Hjalmar Jeg har jo glemt det, sier jeg. Sett deg ved bordet og les menyen, så kan jeg beskrive hvordan rettene smaker. Se der, Hedvig.

Hedvig (*svelger gråten*). Takk.

(*Hun setter seg, men uten å lese; Gina gjør tegn til henne; Hjalmar merker det.*)

Hjalmar (*driver om på gulvet*). Det er da de utroligste ting en familieforsørger har å tenke på; og glemmer man bare det minste, – så er det sure miner. Nå, man venner seg til *det* også.

Manusutdrag 2

«Mørkeloftet»

Ekdal (*til Gregers*). Må gjerne komme helt bort, du.

Gregers (*går hen til dem*). Hva er det egentlig?

Ekdal Du kan jo se selv. Hm.

Hjalmar (*noe forlegen*). Dette er *fars*, skjønner du.

Gregers (*ser inn i loftsrommet*). Du holder jo høns, løytnant Ekdal!

Ekdal Vi holder høns, ja. De har flydd opp nå. Men du skulle sett dem i dagslys!

Hedvig Og så er det –

Ekdal Hysj – hysj; ikke si noe ennå.

Gregers Og duer har du også, ser jeg.

Ekdal Å ja; kan nok være det, at vi har duer! De har rugekassene sine der oppe under takskjegget, de; for duene vil helst ligge høyt, skjønner du.

Hjalmar Det er ikke vanlige duer.

Ekdal Vanlige! Nei, vi har tumlere; og et par kroppduer har vi også. Men kom hit! Ser du den bingen borte ved veggen?

Gregers Ja; hva bruker du den til?

Ekdal Der ligger kaninene.

Gregers Har du kaniner også?

Ekdal Ja, du kan da vel for faen skjønne at vi har kaniner! Han spør om vi har kaniner, Hjalmar! Hm! Men *nå* kommer det beste! *Nå* kommer det! Flytt deg, Hedvig. Still deg her; sånn ja; og se ned der. – Ser du en kurv med strå i?

Gregers Ja. Det ligger en fugl i kurven.

Ekdal Hm – «en fugl» –

Gregers Er det en and?

Ekdal (*støtt*). Ja, selvfølgelig er det en and.

Hjalmar Men *hva* slags and, tror du?

Hedvig Det er ikke noen vanlig and –

Ekdal Hysj!

Gregers Og en tyrkisk and er det heller ikke.

Ekdal Nei, herr – Werle; det er ikke noen tyrkisk and; det er en vildand.

Gregers Nei, er det virkelig det? En vill and?

Ekdal Jaha, det er det. Den «fuglen», som du sa, – det er vildanden, det. Det er vår vildand.

Hedvig *Min* vildand. For *jeg* eier den.

Gregers Og den kan leve her oppe på loftet? Og trives her?

Ekdal Hun har et traue med vann til å plaske i.

Hjalmar Friskt vann hver annen dag.

(*Gina* (*vender seg mot Hjalmar*). Men, snille Hjalmar, nå blir det iskaldt her.)

(*Ekdal* Hm, da får vi lukke da. Er ikke bra å forstyrre dem i natteroen heller. Ta i, Hedvig.)

Ekdal En annen gang kan du få se henne ordentlig. Å, de er noe helt eget, de villendene, kan du tro.

Gregers Men hvordan fikk du fanget den, løytnant Ekdal?

Ekdal Har ikke fanget den, jeg. Det er en viss mann her i byen, vi kan takke for den.

Gregers (*stusser litt*). Den mannen skulle vel ikke være min far?

Ekdal Jo, så sannelig. Din far. Hm.

Hjalmar Så artig at du kunne gjette *det*, Gregers.

Ekdal Han var ute i båt, skjønner du; og så skjøt han på henne. Men han ser så dårlig, faren din. Hm; så ble hun bare skamskutt.

Gregers Hun fikk et par hagl i kroppen.

Hjalmar Ja, en to-tre stykker.

Hedvig Hun fikk det under vingen, og så kunne hun ikke fly.

Gregers Da dukket hun vel til bunns da?

Ekdal (*søvnig med tykt mæle*). Det er klart. Gjør alltid det, villendene. Stikker til bunns – så dypt de kan; – biter seg fast i tang og i tare – og alt det faenskap som finnes *der* nede. Og så kommer de aldri opp igjen.

Gregers Men *deres* vildand kom opp igjen.

Ekdal Han hadde en urimelig smart hund, faren din. – Og den hunden – den dukket etter og hentet anden opp igjen.

(**Gregers** (*vendt til Hjalmar*). Og så fikk dere den?)

(**Hjalmar** Ikke med en gang; først var den hjemme hos faren din; men der trivdes den ikke.)

Gregers Men her inne på loftet trives den godt?

Hjalmar Ja, utrolig godt. Den er blitt feit. Nå har den jo også vært der så lenge at den har glemt det ville livet; og det er *det* det kommer an på.

Gregers Du har nok rett i det, Hjalmar. La den aldri få se himmel og hav igjen. Men, det er sant, – du sa du hadde et rom å leie ut, – et ledig rom?

Hjalmar Ja? Vet du kanskje om noen –?

Gregers Kan *jeg* få det rommet?

Hjalmar Du?

Gina Nei, men *du*–

Gregers Kan jeg få rommet? Så flytter jeg inn i morgen tidlig.

Hjalmar Ja, med den største glede –

Gina Nei, men Gregers, det er ikke noe rom for deg det.

Hjalmar Gina, hvordan kan du si *det*?

Gina Det rommet er verken stort nok eller lyst nok, og –

Gregers Det er ikke så viktig, Gina.

Hjalmar (Jeg synes det er et ganske fint rom; og slett ikke så ille møblert. (*til Gregers.*) Men) betyr det at du tenker å bli her i byen?

Gregers (*tar sin overfrakke på*). Ja, nå tenker jeg å bli her.

Hjalmar Hva skal du gjøre, da?

Gregers Ja, om jeg visste *det*, du. Men når man bærer det korset å hete Gregers. «Gregers» – og så «Werle» etterpå; jeg har lyst til å spytte på den fyren som heter det.

Hjalmar (*ler*). Ha-ha, hvis du ikke var Gregers Werle, hva ville du vært da?

Gregers Hvis jeg kunne velge, ville jeg aller helst vært en smart hund.

Gina En hund!

Hedvig (*uvilkårlig*). Nei!

Gregers Ja, en urimelig smart hund; en sånn som går til bunns etter villender når de dukker under og biter seg fast i tang og tare nede i mudderet.

Manusutdrag 3

«Hedvig»

Hedvig *(nikker og går ut i kjøkkenet).*

Gregers *Det er altså datteren din?*

Hjalmar *Ja, det er Hedvig.*

Gregers *Og hun er det eneste barnet deres?*

Hjalmar *Hun er det eneste, ja. Hun er vår høyeste glede, og – (senker stemmen.) vår dypeste sorg, Gregers.*

Gregers *Hva er det du sier!*

Hjalmar *Ja; for det er fare for at hun kommer til å miste synet.*

Gregers *Bli blind!*

Hjalmar *Ja. Det kan gå bra en tid ennå, men legen har advart oss. Det kommer ubønnhørlig.*

Gregers *Det er jo skrekkelig. Hvordan har hun fått det?*

Hjalmar *(sukker). Arvelig.*

Gina *Hjalmars mor hadde også svakt syn.*

Hjalmar *Ja, far sier det; jeg husker henne ikke.*

Gregers *Og hvordan tar hun det?*

Hjalmar *Å, vi kan da ikke fortelle henne sånt. Hun aner ingen fare. Glad og sorgløs og kvitrende som en liten fugl flagrer hun inn i livets evige natt. (overveldet.) Det er så knusende vanskelig for meg, Gregers.*

(Hedvig bringer et brett med øl og glasse, som hun setter på bordet.)

Hjalmar *(stryker henne over hodet). Takk, Hedvig.*

Hedvig *(legger armen om hans hals og hvisker ham i øret).*

Hjalmar. *Nei. Ikke smørbrød nå. (ser hen.) Eller kanskje Gregers vil ha?*

Gregers *(avvergende). Nei, nei takk.*

Hjalmar (*fremdeles vemodig*). Du kan jo sette litt inn allikevel. Og ta på nok smør, du.

Hedvig (*nikker fornøyet og går ut i kjøkkenet igjen*).

Gregers (*som har fulgt henne med øynene*). Hun ser ellers nokså frisk og sunn ut, synes jeg.

Gina. Ja, ellers feiler det henne, gudskjelov, ingenting.

Gregers Hun kommer til å ligne på deg med tiden, Gina. Hvor gammel kan hun være nå?

Gina Hedvig blir snart fjorten år; hun har bursdag i overmorgen.

Gregers Temmelig stor for alderen da.

Gina Ja, hun er skutt i været det siste året.

Gregers (På dem som vokser opp, ser man best hvor gammel man selv er blitt.) Hvor lenge har dere vært gift?

Gina Nå har vi vært gift i –; ja, snart i femten år.

Gregers Nei, tenk, er det så lenge!

Gina (*blir oppmerksom; ser på ham*). Ja, det er det.

Scenehenvisning til *Vildanden*

I **grosserer Werles hus**. Kostbart og bekvemt indrettet arbejdsværelse; bogskabe og stoppede møbler; skrivebord med papirer og protokoller midt på gulvet; tændte lamper med grønne skærme, således at værelset er dæmpet belyst. Åben fløjdør med fratrukne forhæng på bagvæggen. Indenfor ses en stor elegant stue, stærkt oplyst af lamper og armstager. Foran til højre i arbejdsværelset fører en liden tapetdør ind til kontorerne. Foran til venstre en kamin med glødende kul i, og længere tilbage en dobbeltdør til spisesalen.

Grossererens tjener, Pettersen, i livré, og lejetjener Jensen, i sort, sætter tilrette i arbejdsværelset. I den større stue går to-tre andre lejetjenere omkring, ordner og tænder flere lys. Inde fra spisesalen høres summende samtale og latter af mange stemmer; der bankes med kniven på et glas; stilhed indtræder; en skåltale holdes; bravoråb og så atter summende samtale.

Hjalmar Ekdals atelier. Rummet, der er temmelig stort, ses at være et loftværelse. Til højre er der skråtag med store glasrunder, halvt tildækkede af et blått forhæng. Oppe i hjørnet til højre er indgangsdøren; foran på samme side en dør til dagligstuen. På væggen til venstre er ligeledes to døre og mellem disse en jernovn. På bagvæggen er en bred dobbeltdør, indrettet til at skyde til siderne. Atelieret er tarveligt men hyggeligt indrettet og udstyret. Mellem dørene til højre, lidt fra væggen, står en sofa med et bord og nogle stole; på bordet en tændt lampe med skærm; i ovnskrogen en gammel lænestol. Forskellige fotografiske apparater og instrumenter står opstillet hist og her i rummet. Ved bagvæggen, til venstre for dobbeltdøren, står en reol, hvori nogle bøger, æsker og flasker med kemiske stoffer, forskellige slags redskaber, værktøj og andre genstande. Fotografier og småting, som pensler, papir og lignende, ligger på bordet.

Gina Ekdal sidder på en stol ved bordet og syr. Hedvig sidder i sofaen med hænderne foran øjnene og tommelfingrene i ørerne og læser i en bog.

Vedlegg: Læreplan

Dette studiematerialet forholder seg til skolens nye læreplaner. Arbeidet med å iverksette Fagfornyelsen er i gang i skolen, og selv om dette ikke er i mål før 2022, så ønsker vi at dette studiematerialets oppgaver og øvelser viser til Fagfornyelsens overordnede del, samt kompetansemål for 10.trinn og videregående opplæring.

Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæring.

1. Opplæringens verdigrunnlag. Menneskeverdet, identitet og kulturelt mangfold, kritisk tenking og etisk bevissthet, skaperglede, engasjement og utforskertrang. Utdrag fra udir.no:

Barn og unge er nysgjerrige og ønsker å oppdage og skape (...) Evnen til å stille spørsmål, utforske og eksperimentere er viktig for dybdelæring.

2. Prinsipper for læring, utvikling og danning. Sosial læring og utvikling, kompetanse i fagene, grunnleggende ferdigheter, å lære å lære, folkehelse og livsmestring. Utdrag fra udir.no:

Elevens identitet og selvbylde, meninger og holdninger blir til i samspill med andre. Sosial læring skjer både i undervisningen og i alle andre aktiviteter i skolens regi.

LÆREPLAN I NORSK

Kompetansemål og vurdering 10.trinn

Utdrag fra udir.no:

Sammenligne og tolke romaner, noveller, lyrikk og andre tekster ut fra historisk kontekst og egen samtid.

Elevene viser og utvikler også kompetanse når de bruker fagspråk, argumenterer, reflekterer og eksperimenterer i muntlige og skriftlige sjangre og for ulike formål.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved å la elevene få bruke fantasien og oppleve at det å prøve seg fram er en del av det å lære.

Kompetansemål og vurdering Vg1

Utdrag fra udir.no:

Kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping.

Elevene viser og utvikler kompetanse i norsk på Vg1 studieforbereende utdanningsprogram når de uttrykker seg kreativt, og når de utforsker faglige emner med kritisk bruk av kilder og presenterer disse i muntlige og skriftlige tekster med struktur og sammenheng.

Kompetansemål og vurdering Vg2

Utdrag fra udir.no:

Elevene viser og utvikler kompetanse i norsk på Vg2 studieforbereende utdanningsprogram når de tolker tekster i kontekst og sammenligner eldre og nyere tekster i ulike medier og sjangre.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene lager egne problemstillinger og arbeider kreativt for å finne svar på disse.

Kompetansemål og vurdering Vg3

Utdrag fra udir.no:

Utforske og reflektere over hvordan tekster fra den realistiske og den modernistiske tradisjonen framstiller menneske, natur og samfunn.

Elevene viser og utvikler kompetanse i norsk på Vg3 studieforbereende utdanningsprogram når de analyserer, tolker og sammenligner tekster og utforsker tekstenes kontekster.

Læreplan i samfunnsfag/samfunnskunnskap

Kompetansemål og vurdering 10.trinn

Reflektere over korleis identitet, sjølvbilette og eigne grenser blir utvikla og utfordra i ulike fellesskap, og presentere forslag til korleis ein kan handtere påverknad og uønskte hendingar.

Kompetansemål og vurdering Vg1 og Vg2

Utdrag fra udir.no:

Gjere greie for sosialisering og drøfte korleis identiteten og sjølvkjensla til ungdom blir påverka gjennom sosialisering.

Vurdere korleis utøving av makt påverkar enkeltpersonar og samfunn.

LÆREPLAN I KRLE /RELIGION OG ETIKK

Kompetansemål og vurdering 10.trinn

Utdrag fra udir.no:

Utforske andres perspektiv og handtere uenighet og meningsbrytning.

Identifisere og drøfte etiske problemstillinger knyttet til ulike former for kommunikasjon.

Kompetansemål og vurdering Vg3

Utdrag fra udir.no:

Utforske og reflektere over eksistensielle spørsmål og svar.

Identifisere og drøfte etiske problemstillinger i tilknytning til kommunikasjon, mellommenneskelige relasjonar og identitet.